

MỘT SỐ BIỆN PHÁP GIÁO DỤC TÌNH CẢM KỸ NĂNG XÃ HỘI CHO TRẺ MẪU GIÁO 4 – 5 TUỔI Ở TRƯỜNG MẦM NON

Phan Thị Nguyệt Anh, Dương Thị Tuyết
Khoa Sư phạm, trường Cao đẳng Thái Nguyên

Tóm tắt: Giáo dục kỹ năng cảm xúc và xã hội cho trẻ 4–5 tuổi ở bậc mầm non đóng vai trò nền tảng trong việc hình thành nhân cách và phát triển trí tuệ cảm xúc. Thông qua các hoạt động tương tác, trẻ không chỉ học cách nhận biết và điều chỉnh cảm xúc của bản thân mà còn phát triển sự đồng cảm, biết quan tâm và chia sẻ với những người xung quanh. Việc rèn luyện này giúp trẻ xây dựng sự tự tin, phát triển kỹ năng giao tiếp và giải quyết xung đột theo hướng tích cực trong môi trường nhóm.

Từ khóa: giáo dục; cảm xúc; kỹ năng xã hội; trẻ mầm non 4–5 tuổi.

SOME MEASURES FOR EDUCATING EMOTIONAL AND SOCIAL SKILLS FOR 4–5-YEAR-OLD PRESCHOOL CHILDREN IN KINDERGARTEN

Abstract: Emotional and social skills education for 4-5 year olds in preschool plays a fundamental role in shaping personality and emotional intelligence. Through interactive activities, children not only learn to recognize and manage their own emotions but also develop empathy, caring, and sharing with those around them. This training helps children build self-confidence, develop communication skills, and resolve conflicts positively in a group environment.

Keywords: Education; emotional; social skills; preschool children aged 4-5 years old.

Nhận bài: 15/01/2026

Phản biện: 07/02/2026

Duyệt đăng: 11/02/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giai đoạn mầm non có ý nghĩa đặc biệt quan trọng trong quá trình hình thành và phát triển nhân cách trẻ. Đây là thời kỳ trẻ bắt đầu hình thành nhận thức ban đầu về bản thân, cảm xúc và các mối quan hệ xã hội thông qua các hoạt động học tập và trải nghiệm. Giáo dục tình cảm và kỹ năng xã hội đóng vai trò then chốt trong việc hỗ trợ trẻ phát triển toàn diện, góp phần định hướng hành vi, hình thành thói quen ứng xử phù hợp, đồng thời tạo nền tảng cho sự phát triển trí tuệ, thể chất và năng lực học tập ở các giai đoạn tiếp theo.

Trẻ 4-5 tuổi bắt đầu có khả năng nhận diện và xử lý cảm xúc của mình cũng như của người khác. Đồng thời, đây là giai đoạn trẻ tiếp xúc với nhiều mối quan hệ xã hội mới, như bạn bè, cô giáo, môi trường xã hội. Việc giáo dục tình cảm, kỹ năng xã hội giúp trẻ không chỉ phát triển khả năng giao tiếp, hợp tác, đồng cảm mà còn giúp trẻ học cách xử lý mâu thuẫn, thể hiện cảm xúc, xây dựng mối quan hệ lành mạnh với những người xung quanh.

Giáo dục tình cảm và kỹ năng xã hội cho trẻ mầm non đã được chú trọng trong các chương trình giáo dục mầm non. Nhưng thực tế, việc giáo dục tình cảm và kỹ năng xã hội cho trẻ mầm non vẫn chưa được chú trọng đúng mức, nhiều trường mầm non vẫn chủ yếu tập trung vào việc dạy học kiến thức cơ bản mà chưa đầu tư đủ thời gian, phương pháp phù hợp để giúp trẻ phát triển cảm xúc và kỹ năng xã hội.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Lý luận về giáo dục tình cảm kỹ năng xã hội cho trẻ mẫu giáo 4 -5 tuổi

2.1.1. Khái niệm

Phát triển tình cảm là quá trình tác động, bồi dưỡng các cảm xúc tích cực của trẻ đối với cuộc sống xung quanh. Giúp trẻ có được tâm lý, tình cảm tốt để hiểu và quản lý cảm xúc bản thân. Đặt ra và đạt được mục tiêu tích cực, cảm nhận và thể hiện sự đồng cảm với người khác, hình thành và duy trì các mối quan hệ tích cực và đưa ra quyết định có trách nhiệm tốt để sẵn sàng bước vào đời.

Kỹ năng xã hội về bản chất là các hành động, cách thức giúp trẻ em nói riêng và con người nhận diện, hiểu, thực hiện hành động để giao tiếp, tương tác, thích nghi và hòa nhập với xã hội trong mối quan hệ đa chiều của đời sống. Kỹ năng xã hội không phải sinh ra có sẵn mà phải được tích lũy, rèn luyện trong sự tương tác mật thiết với môi trường xung quanh.

Phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội là một quá trình mà trẻ em và người lớn trở nên ý thức hơn về cảm xúc của mình, học cách liên hệ hài hòa hơn với người khác, phát triển khả năng đưa ra các quyết định, có trách nhiệm và giải quyết những thách thức một cách hiệu quả.

2.1.2. Đặc điểm tình cảm, kỹ năng xã hội của trẻ 4 -5 tuổi

Ở lứa tuổi mầm non nói chung, trẻ mầm non 4 -5 tuổi nói riêng tình cảm và kỹ năng xã hội đóng vai trò quan trọng trong sự phát triển nhân cách,

chi phối mạnh mẽ đời sống của trẻ. Trẻ luôn có nhu cầu, đòi hỏi mọi người thể hiện tình cảm với mình và cũng muốn thể hiện tình cảm với người khác.

Sự phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội ở trẻ cũng có sự khác nhau giữa các trẻ, phụ thuộc vào sự khác biệt trong tính cách và điều kiện sống cũng như kinh nghiệm của từng trẻ.

Đặc điểm tình cảm của trẻ 4 – 5 tuổi có bước chuyển biến mạnh mẽ, phong phú và sâu sắc hơn về đời sống tình cảm so với lứa tuổi trước. Do ngôn ngữ của trẻ phát triển nên quan hệ của trẻ với những người xung quanh được mở rộng một cách đáng kể, vì vậy tình cảm của trẻ cũng được phát triển, mở rộng. Đây là nguồn xúc cảm mạnh mẽ nhất, quan trọng nhất trong đời sống tinh thần của trẻ 4 – 5 tuổi.

Ở độ tuổi này, trẻ mong muốn nhận được tình cảm trìu mến, yêu thương, đồng thời thường lo sợ trước những thái độ thờ ơ, lạnh nhạt của những người xung quanh đối với mình. Nhu cầu được yêu thương của trẻ 4 – 5 tuổi rất lớn. Trẻ bộc lộ tình cảm rất mạnh mẽ đối với những người xung quanh, trước hết là với những người gần gũi, thân thiết như: cha mẹ, anh, chị, cô giáo, bạn cùng lớp. Trẻ nhận biết và thể hiện được các trạng thái cảm xúc qua nét mặt, lời nói, cử chỉ. Tình cảm của trẻ phát triển mãnh liệt, đặc biệt là tính đồng cảm và tính dễ xúc cảm đối với con người, cảnh vật xung quanh. Đây là thời điểm thuận lợi để giáo dục lòng nhân ái cho trẻ.

Đặc điểm kỹ năng xã hội của trẻ 4 – 5 tuổi có tính độc lập hơn, thích thú những trải nghiệm mới, có thể hợp tác với bạn trong các hoạt động và bắt đầu quan tâm đến bạn trong nhóm. Trẻ có thể chia sẻ đồ chơi hay quà bánh của mình cho bạn. Lúc này, những động cơ đã xuất hiện trước đây như muốn được khẳng định, muốn được sống và làm việc như người lớn, muốn nhận thức sự vật và hiện tượng xung quanh đều phát triển mạnh mẽ. Đặc biệt những động cơ đạo đức, thái độ của trẻ với những người xung quanh có ý nghĩa hết sức quan trọng trong sự phát triển các động cơ hành vi. Những động cơ này gắn liền với việc lĩnh hội có ý thức những chuẩn mực, những quy tắc đạo đức, hành vi trong xã hội.

2.2. Vai trò của giáo dục phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội đối với sự phát triển của trẻ 4-5 tuổi

Phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội là một trong những nhiệm vụ thiết yếu nhất và đầy thử thách nhất của thời thơ ấu. Những năng lực cơ bản này

là viên gạch đặt nền tảng cho việc phát triển thể chất, tinh thần của mỗi cá nhân và sự gắn kết của xã hội. Tám năm đầu tiên của cuộc đời được đặc trưng bởi sự phát triển nhanh chóng, sâu sắc về tinh thần, nhận thức, tâm lý, xã hội và thể chất. Việc tiếp xúc với các rủi ro, kể cả bạo lực trong giai đoạn này có thể ảnh hưởng xấu đến sự phát triển tinh thần, tình cảm của trẻ, tăng nguy cơ gặp phải các vấn đề về hành vi và giảm khả năng điều khiển cảm xúc của trẻ.

Giáo dục phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội góp phần phát triển các mối quan hệ tích cực của trẻ đối với thế giới xung quanh: Giáo dục phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội có vai trò quan trọng đối với việc tăng tính hiệu quả khi thiết lập và duy trì các mối quan hệ tích cực của cá nhân trẻ với thế giới xung quanh, tăng cường khả năng đối phó với sự căng thẳng và khó khăn trong cuộc sống. Ngoài ra, trẻ cần phải xây dựng các mối quan hệ đáp ứng nhu cầu an toàn, hiệu quả và sự gắn kết tích cực cũng như tính độc lập và tự chủ, từ đó tăng khả năng xây dựng các mối quan hệ giữa trẻ với người khác và tăng cơ hội tham gia tích cực, chủ động với thế giới xung quanh.

Giáo dục phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội góp phần phát triển năng lực cá nhân và cộng đồng, xây dựng một xã hội gắn kết, hoà bình: Sự phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội đặt những viên gạch nền tảng thiết yếu cho một xã hội gắn kết, hoà bình. Các thành viên của một xã hội cần phải có khả năng thấu cảm với nhau, đón nhận quan điểm của người khác, hợp tác để xây dựng một cộng đồng hài hoà, thân thiện.

Việc chú ý đầu tư vào giáo dục phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội trong những năm đầu đời giúp tăng cơ hội phát triển, loại bỏ các nguy cơ gây ra xung đột và bất đồng trong một cộng đồng. Các chương trình phát triển trẻ thơ chất lượng cao hỗ trợ giáo dục phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội có thể đóng một vai trò quan trọng trong tăng cường sự phát triển cho tất cả trẻ em và đặc biệt quan trọng đối với trẻ em có hoàn cảnh khó khăn (như trẻ từng đối mặt với bạo lực, di cư, đói nghèo,...).

2.3. Một số biện pháp giáo dục tình cảm kỹ năng xã hội cho trẻ mẫu giáo 4 – 5 tuổi ở trường mầm non

Biện pháp 1: Lồng ghép giáo dục tình cảm kỹ năng xã hội cho trẻ thông qua hoạt động trải nghiệm

Mục đích và ý nghĩa: Giáo dục tình cảm kỹ năng xã hội cho trẻ thông qua hoạt động trải

nghiệm giúp trẻ hình thành sự tự tin, tính tự lập và khả năng giải quyết vấn đề một cách linh hoạt khi đối mặt với các tình huống đa dạng trong đời sống. Đồng thời, đây cũng là cơ hội để trẻ học cách làm chủ cảm xúc, phát triển kỹ năng giao tiếp và tăng cường tinh thần hợp tác, sẻ chia với bạn bè trong các hoạt động tập thể. Qua đó, trẻ không chỉ lĩnh hội kiến thức mà còn dần hoàn thiện những phẩm chất đạo đức cần thiết, tạo tiền đề vững chắc cho quá trình hòa nhập xã hội sau này.

Cách thực hiện: Giáo viên cần thiết kế các buổi trải nghiệm gắn liền với các chủ đề thực tế như: chăm sóc vườn rau, tập làm nội trợ, làm đèn trung thu, hội chợ xuân... Giáo viên tạo ra các tình huống có vấn đề để trẻ tự thảo luận, tìm cách giải quyết và hỗ trợ lẫn nhau thay vì chỉ làm theo sự áp đặt của người lớn. Trẻ cần được phân công các nhiệm vụ cụ thể theo nhóm, từ đó thực hành kỹ năng phân công công việc, chờ đợi đến lượt và tôn trọng ý kiến của bạn bè. Giáo viên khơi gợi cảm xúc bằng những câu hỏi dẫn dắt và kịp thời ghi nhận những hành động đẹp như biết nhường nhịn hay giúp đỡ bạn. Sau mỗi buổi trải nghiệm, việc tổ chức các buổi trao đổi để trẻ nói lên cảm nhận và bài học rút ra sẽ giúp các giá trị đạo đức được khắc sâu hơn trong tâm trí.

Yêu cầu khi thực hiện: Giáo viên phải đảm bảo an toàn tuyệt đối về thể chất và tinh thần cho trẻ trong suốt quá trình diễn ra. Các hoạt động cần được lựa chọn dựa trên khả năng nhận thức và đặc điểm lứa tuổi, tránh việc quá sức khiến trẻ mệt mỏi hoặc mất đi sự hứng thú. Giáo viên phải tôn trọng tối đa tính tự nguyện và sự sáng tạo cá nhân, khuyến khích trẻ tự do bày tỏ quan điểm và cảm xúc của mình trước mỗi sự vật, hiện tượng. Cần chuẩn bị kỹ lưỡng về đồ dùng, địa điểm trước khi tổ chức cho trẻ trải nghiệm.

Biện pháp 2: Lòng ghép giáo dục tình cảm kỹ năng xã hội cho trẻ thông qua hội thi, cuộc thi

Mục đích và ý nghĩa: Tổ chức hội thi là một hình thức tổ chức giáo dục đầy sức hút, đóng vai trò quan trọng trong việc hình thành kỹ năng xã hội và định hướng giá trị cho trẻ mẫu giáo. Mục đích cốt lõi của hoạt động này là tạo ra một sân chơi lành mạnh để trẻ tham gia một cách chủ động, tích cực, từ đó thỏa mãn nhu cầu vui chơi và giải trí. Thông qua tinh thần thi đua giữa các cá nhân hoặc tập thể, hội thi giúp phát hiện và bồi dưỡng những tài năng chớm nở, kích thích sự sáng tạo và khả năng tương tác. Quan trọng hơn, đây là công cụ hữu hiệu để bồi dưỡng động cơ học

tập, giúp trẻ hình thành hứng thú tự nhiên trong quá trình nhận thức và rèn luyện các phẩm chất đạo đức, tình cảm.

Cách thức thực hiện: Giáo viên có thể linh hoạt lựa chọn nhiều hình thức đa dạng, từ các cuộc thi trí tuệ như tài năng nhí, đồ vui, giải ô chữ đến các hoạt động năng khiếu như thi vẽ, kể chuyện, thời trang hay diễn tiểu phẩm theo chủ đề. Quá trình tổ chức cần đảm bảo tính khoa học, bắt đầu từ việc xác định nội dung giáo dục phù hợp đến việc thiết kế luật chơi rõ ràng. Tuy nhiên, khi thực hiện, giáo viên cần đặc biệt lưu ý đến đặc điểm tâm sinh lý của trẻ mầm non: nội dung thi phải vừa sức, không gây áp lực nặng nề về thắng thua. Việc đánh giá nên ưu tiên sự khích lệ, công nhận nỗ lực cá nhân để mọi trẻ đều cảm thấy tự tin. Đồng thời, môi trường tổ chức phải đảm bảo an toàn, đạo cụ trực quan sinh động để duy trì sự tập trung và hào hứng cho trẻ.

Yêu cầu khi thực hiện: Khi thực hiện các hội thi để giáo dục tình cảm và kỹ năng xã hội, giáo viên cần đặt yếu tố trải nghiệm và sự hào hứng của trẻ lên hàng đầu thay vì chú trọng vào kết quả thắng thua. Nội dung và hình thức thi đấu phải được thiết kế vừa sức, đảm bảo tính thẩm mỹ và an toàn để trẻ có thể tự tin bộc lộ hết khả năng của mình. Trong suốt quá trình diễn ra, giáo viên cần giữ vai trò người hướng dẫn tận tâm, luôn quan sát và hỗ trợ kịp thời để trẻ học cách kiểm soát cảm xúc khi gặp tình huống khó khăn. Việc đánh giá và trao giải nên mang tính khích lệ rộng rãi, ưu tiên công nhận sự nỗ lực và tiến bộ của từng cá nhân để mọi trẻ đều cảm thấy được tôn trọng. Cuối cùng, môi trường tổ chức cần được trang trí sinh động, tạo không khí vui tươi nhằm giúp trẻ hình thành những kỷ niệm tích cực và thắt chặt tình đoàn kết với bạn bè.

Biện pháp 3: Phối hợp với phụ huynh để giáo dục tình cảm kỹ năng xã hội cho trẻ

Mục đích và ý nghĩa: Việc phối hợp với phụ huynh trong giáo dục tình cảm và kỹ năng xã hội nhằm tạo ra sự thống nhất về phương pháp dạy học giữa nhà trường và gia đình, giúp trẻ không bị lúng túng trước các quy tắc ứng xử khác nhau. Sự kết nối chặt chẽ này giúp giáo viên nắm bắt được đặc điểm tâm lý riêng biệt của từng trẻ tại nhà, từ đó có biện pháp tác động phù hợp để điều chỉnh hành vi và bồi đắp tình cảm kịp thời. Khi cha mẹ cùng tham gia, các kỹ năng trẻ học được ở lớp như sự chia sẻ, lễ phép hay tự lập sẽ được rèn luyện thường xuyên hơn trong môi trường gia đình, giúp

chúng trở thành thói quen bền vững. Mỗi quan hệ hợp tác này xây dựng một cộng đồng giáo dục an toàn, nơi trẻ được bảo vệ và phát triển toàn diện cả về nhân cách lẫn trí tuệ cảm xúc.

Cách thực hiện: Để triển khai hiệu quả việc phối hợp, giáo viên cần chủ động thiết lập nhiều kênh thông tin đa dạng như nhóm Zalo, bảng tuyên truyền hoặc trao đổi trực tiếp trong giờ đón trả trẻ. Qua các kênh này, giáo viên thường xuyên chia sẻ về nội dung bài học cũng như những thay đổi trong tâm lý, hành vi của trẻ ở lớp để phụ huynh nắm bắt kịp thời. Nhà trường có thể tổ chức các buổi họp chuyên đề hoặc ngày hội gia đình để hướng dẫn cha mẹ những phương pháp chơi cùng con và cách xử lý tình huống khi trẻ gặp khó khăn về cảm xúc. Đồng thời, giáo viên khuyến khích phụ huynh gửi lại những hình ảnh, video trẻ thực hành kỹ năng tại nhà nhằm khích lệ và tạo sự kết nối hai chiều bền chặt. Việc thống nhất bộ quy tắc ứng xử giữa lớp học và gia đình sẽ giúp trẻ hình thành các thói quen tốt một cách nhất quán và nhanh chóng. Sự đồng hành bền bỉ này chính là chìa khóa để tạo nên một môi trường giáo dục an toàn, giúp trẻ phát triển toàn diện về mặt tình cảm và xã hội.

Yêu cầu khi thực hiện: Giáo viên cần xây dựng mối quan hệ dựa trên sự tôn trọng, tin tưởng và tinh thần cầu thị khi trao đổi với phụ huynh. Quá trình chia sẻ thông tin phải đảm bảo tính kịp thời, khách quan và tế nhị, tránh việc chỉ phản ánh những lỗi sai khiến phụ huynh cảm thấy áp lực.

III. KẾT LUẬN

Việc giáo dục tình cảm và kỹ năng xã hội cho trẻ 4-5 tuổi là một nhiệm vụ chiến lược, đóng vai trò nền tảng quan trọng trong việc hình thành và phát triển nhân cách toàn diện cho trẻ. Ở giai đoạn này, việc lồng ghép linh hoạt các nội dung giáo dục vào hoạt động học, hoạt động trải nghiệm và các hội thi không chỉ giúp trẻ tiếp thu kiến thức mà còn rèn luyện cách làm chủ cảm xúc, xây dựng các mối quan hệ tích cực. Sự kết nối chặt chẽ và thống nhất giữa nhà trường với gia đình chính là chìa khóa để duy trì các thói quen tốt, giúp trẻ phát triển bền vững trong một môi trường giáo dục an toàn. Khi được đầu tư đúng mức về phương pháp, trẻ sẽ hình thành được sự tự tin, tinh thần cảm và năng lực giải quyết vấn đề, những yếu tố then chốt cho sự thành công trong tương lai.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Cao Hồng Nhung, Lương Thị Bình, Nguyễn Thị Quyên, Chu Thị Hồng Nhung, Vũ Ngọc Dự, *Hướng dẫn tổ chức các hoạt động giáo dục phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội cho trẻ trong trường mầm non*, NXB GD Việt Nam.
- Hoàng Anh, Đỗ Thị Châu (2007), Nguyễn Thạc, *Hoạt động – Giao tiếp – Nhân cách*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.
- Phạm Thị Châu- Nguyễn Thị Oanh- Trần Thị Sinh (2006), *Giáo dục học Mầm non*, NXB Đại học quốc gia, Hà Nội.
- Nguyễn Ánh Tuyết - Nguyễn Như Mai, Đinh Thị Kim Thoa (2015), *Tâm lý học trẻ em lứa tuổi mầm non*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.
- Nguyễn Ánh Tuyết (2012), *Giáo dục hành vi văn hoá cho trẻ em*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.